

तुल्येति ब्रह्मविदेवसर्वधनी यत्तमालानमनुविष्यविजानातिस्वीश्वलोकानामोतिसर्वीश्वकामानितितस्यैवाप्तसकलकामत्वश्रुते. तस्य स्वाभाविकमिदं लक्षणं तुल्ये प्रियाप्रिये इति तदेव साधकस्य यत्नसाध्यं ज्ञानसाधनमित्युच्यते यथोक्तं उत्पन्नात्मप्रबोधस्य सद्ब्रह्मादयोगुणाः अयत्नतो भवंत्यस्य न तु साधनरूपिण इति ॥ २१ ॥ एवं पुत्रस्य ज्ञानं परीक्ष्य धर्मस्थितिं परीक्षितुमाह यमेकमिच्छसि स जीवत्विति

तुल्ये प्रिया प्रिये यस्य सुखदुःखे तथैव च ॥ अतीतानागते चोभे स वै सर्वधनी नरः ॥ २१ ॥ यक्ष उवाच व्याख्यातः पुरुषो राजन्यश्च सर्वधनी नरः ॥ तस्मात्त्वमेकं भ्रातृणां यमिच्छसि स जीवतु ॥ २२ ॥ युधिष्ठिर उवाच इमामोय एष रक्ताक्षो बृहच्छाल इवोत्थितः ॥ व्यूढोरस्को महाबाहुर्न कुलो यक्ष जीवतु ॥ २३ ॥ यक्ष उवाच प्रियस्ते भीमसेनो यमर्जुनो वः परायणं ॥ सकस्मान्न कुलो राजन् सापत्नं जीवमिच्छसि ॥ २४ ॥ यस्य नागसहस्रेण दशसंख्येन वैबलं ॥ तुल्यं तं भीममुत्सृज्य न कुलं जीवमिच्छसि ॥ २५ ॥ तथैनं मनुजाः प्राहुर्भीमसेनं प्रियं तव ॥ अथ केनानुभावेन सापत्नं जीवमिच्छसि ॥ २६ ॥ यस्य बाहुबलं सर्वपाण्डवाः समुपासते ॥ अर्जुनं तमपाहाय न कुलं जीवमिच्छसि ॥ २७ ॥ युधिष्ठिर उवाच धर्म एव ह तोहंति धर्मो रक्षति रक्षितः ॥ तस्माद् धर्मं न त्यजामि मानो धर्मो ह तो वधीत् ॥ २८ ॥ आनृशंस्यं परो धर्मः परमार्थाच्च मे मतं ॥ आनृशंस्यं चिकीर्षामि न कुलो यक्ष जीवतु ॥ २९ ॥ धर्मशीलः सदाराजा इति मां मानवा विदुः ॥ स्वधर्मो न्न च लिप्यामि न कुलो यक्ष जीवतु ॥ ३० ॥ कुंती चैव तु माद्री च द्वे भार्येतु पितुर्मम ॥ उभे स पुत्रे स्यातां वै इति मे धीयते मतिः ॥ ३१ ॥ यथा कुंती तथा माद्री विशेषेण नास्ति मे तयोः ॥ मातृभ्यां सममिच्छामि न कुलो यक्ष जीवतु ॥ ३२ ॥ यक्ष उवाच यस्य ते रथाच्च कामाच्च आनृशंस्यं परं मतं ॥ तस्मात्ते भ्रातरः सर्वे जीवंतु भरतर्षभ ॥ ३३ ॥ इति श्रीम० आरण्यक प० आरण्यक प० यक्ष प्रश्ने त्रयोदशाधिक त्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥ ३३ ॥ वैशंपायन उवाच ततस्ते यक्षवचनादुदतिष्ठन्तं पाण्डवाः ॥ क्षुत्पिपासे च सर्वेषां क्षणेन व्यगच्छतां ॥ १ ॥ युधिष्ठिर उवाच सरस्येकेन पादेन तिष्ठन्तमपराजितं ॥ पृच्छामि को भवान् देवो न मे यक्षो मतो भवान् ॥ २ ॥ वसूनां वा भवानेको रुद्राणामथ वा भवान् ॥ अथ वामरुतां श्रेष्ठो वजीवात्रिदशेश्वरः ॥ ३ ॥ मम हि भ्रातर इमे सहस्रशतयोधिनः ॥ तं योधनं प्रपश्यामि येन सर्वे निपातिताः ॥ ४ ॥ सुखं प्रति प्रबुद्धानां मिद्रियाण्युपलक्ष्ये ॥ स भवान्सुहृदोऽस्माकमथ वानः पिता भवान् ॥ ५ ॥

॥ २२ ॥ २३ ॥ जीवं जीवंतं ॥ २४ ॥ २५ ॥ अनुभावेन न कुलगतसामर्थ्येन ॥ २६ ॥ २७ ॥ नः अस्मान्मावधीत् ॥ २८ ॥ आनृशंस्यं अवैषम्यं परमार्थात् सत्यात् ॥ २९ ॥ ३० ॥ धीयते निश्चिनुते ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ इति आरण्यके पर्वणि नैलकंठीये भारत भावदीपे त्रयोदशाधिक त्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥ ३३ ॥ ततस्ते इति ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ सुहृदः सुहृदृणां दसमदंतत्वं ॥ ५ ॥